

убежища и резервати, нови видове животни се заселват в области, в които са изчезнали напълно. В някои области на Канада сега например заселват наново бобри, и то с помощта на самолети. Животното се поставя в специален сандък с прикрепен към него парашут. Когато самолетът достигне съответния район, той пуска сандъчето с бобръ. Сандъчето се спуска надолу с парашута и при падането си на земята се отваря автоматично, бобрът излиза и се отправя към най-близкия поток или езеро.

Независимо от постигнатите успехи предстои да се направи още много в това направление. За съжаление по-голямата част от извършената полезна работа по запазване на животните засяга главно тези, които имат някакво икономическо значение за човека. Съществуват обаче още много други видове, без каквото и да е икономическо значение. Макар и защитени на книга, те всъщност са изоставени на произвола на съдбата и измират, понеже никой, с изключение на малкото заинтересовани зоолози, не ги счита достатъчно значими, за да харчи пари по тях.

Тъй като човечеството от година на година нараства и се разпростира все по-нашироко върху нашата планета, пали и разрушава природата, известна малка утеха носи мисълта, че все пак съществуват отделни личности и институти, които считат за важно да се положат усилия за спасяването и осигуряването на подслон на тези изтормозени животни. Тази дейност е важна поради много причини, но най-важната като че е следната: въпреки цялата своя гениалност човек не може да създава нови видове животни, нито да възстанови онези, които е унищожил. Би се вдигнала ужасна врява, ако някой да кажем предложи да се унищожи Лондонската кула. И с пълно право. Въпреки това само неколцина души биха вдигнали глас в защита на някой уникален и прекрасен вид, комуто са били необходими стотици хиляди години, за да се развие до състоянието, в което го виждаме днес и когото унищожаваме с един само замах на ръката. Докато не навикнем да се отнасяме към животните с онази почит, която храним към старите книги, картини и исторически паметници, винаги ще има животни-бежанци, чиито несигурен живот на ръба на унищожението ще зависи само от милосърдието на неколцина хора.

ПО-СПЕЦИАЛНО ЗА ЖИВОТНИТЕ

Отглеждането на любими животни по време на експедиции или в къщи може да се окаже досадна, дразнеща и неприятна работа, но в същото време животните са в състояние да ви доставят голямо удоволствие. Много хора ме питат защо обичам животните. Винаги ми е било трудно да отговарям на този въпрос. Все едно да ме питат защо обичам да ям. Освен това че животните са ми безкрайно интересни и ми доставят удоволствие, съществува и нещо друго. Особеността им чар според мен се крие в това, че притежават всички основни човешки качества, без следа от присъщото за живота на хората лицемерие. В присъствието на животното вие повече или по-малко разбирате как му въздействувате. Ако не ви хареса, то ви го показва по недвусмислен начин. Хареса ли ви, тогава не дава никакъв повод да се съмнявате в това. Влюбеното във вас животно понякога може да се окаже нож с две остриета. По едно време имах един пъстър западноафрикански гарван. След шестмесечно размишление, по време на което не ми обръщаше никакво внимание, той изведнъж реши, че аз съм най-подходящият в света човек за него. Приближавах ли до неговата клетка, той прилякваше на пода и започваше да трепери от възхищение. Друг път ми носеше подарък (парченце вестник или перце) и го държеше в чоквата, докато не го взема. През цялото време писукаше хрипкаво и издаваше цяла поредица хълцукания, гракания и възклицания. В това нямаше нищо лошо, но пуснех ли го от клетката, той политаше към главата ми и кацаше върху нея. Първо забиваше здраво нокти в темето ми, после украсяваше гърба ми с няколко чудесни мокри петна, а на края ме възнаграждаваше поредица любовни клъввания по главата. Като имате предвид, че дължината

на клюна му достигаше около седем сантиметра и бе изключително остър, всичко това, най-меко казано, ми причиняваше сериозна болка.

Човек без съмнение трябва да определя границите на своето отношение към животните. Не е ли внимателен, отглеждането на любимците лесно може да се превърне в ексцентричност. Аз определих тази граница за себе си миналата година. Реших да подаря на жена си за Коледа североамериканска летища катеричка. Винаги съм мечтал да притежавам такава животинка и тя положително щеше да я хареса. Животинчето пристигна на време и двамата останахме очаровани от него. То изглеждаше крайно изнервено, затова решихме най-добре да го оставиме една-две седмици в нашата спалня. Когато излизаше нощем, можехме да му говорим и по този начин да го накараме да привикне с нас. Планът щеше да се окаже превъзходен, ако не се появи едно непредвидено обстоятелство. Катеричката прегриза майсторски клетката и се пресели зад гардероба. В началото това не ни се стори чак толкова лошо. Нощем седяхме в леглото и наблюдавахме акробатическите ѝ номера върху гардероба. Тя подскочаше светкавично върху тоалетната масичка и отмъкваше лешниците и ябълките, които поставяхме специално за нея. Настъпи новогодишната нощ. Тази нощ бяхме поканени на гости и аз реших да облека смокинга си. Всичко вървеше добре до момента, в който издърпах чекмеджето на моя гардероб. Едва тогава си отговорих на въпроса, който от известно време ни озадачаваше: къде летищата катеричка крие всичките лешници, ябълки, хляб и всевъзможни други неща за ядене? Моят абсолютно нов пояс, който не бях поставял нито веднъж, наподобяваше фина дантела. Откъснатите парченца бяха събрани най-внимателно и използвани за построяване на малки гнезда, по едно върху всяка моя риза. В тези гнезда бяха складирани седемдесет и два лешника, пет ореха, четиринадесет парченца хляб, петдесет и две парченца от ябълка и двадесет зрънца грозде. С течение на времето гроздето и ябълките, разбира се, бяха изгнили и оставили върху предниците на ризите ми интересни фигури в стила на Пикасо.

Наложи се да отида на гости с най-обикновен костюм.

Катеричката сега се намира в зоологическата градина на Пайнтън.

На следващия ден жена ми заяви, че една новородена видра според нея щяла да стане истински любимо животно в къщата ни, но аз побързах да променя темата на нашия разговор.

Родители на животни

Аз изпитвам най-голямо уважение към животните-родители. На младини се опитах да отгледам няколко животинчета и оттогава насетне по време на моите пътешествия из всички краища на света за животни, предназначени за зоологическите градини, непрестанно ми се налага да се грижа за новородени животинки. Тази работа винаги е била свързана с най-голямо нервно напрежение за мен.

Момите първи действителни проявления като дойка са свързани с четири таралежчета. Женският таралеж е известен като крайно грижлива майка. Тя построява специални подземни ясли за своето бъдещо поколение. Това е всъщност кръгло гнездо на тридесетина сантиметра под повърхността на земята, застлано с дебел слой сухи листа. В него тя ражда своите малки, от началото слепи и напълно безпомощни. Покрити са с гъста четина бодли, само че бодлите им са бели и меки, като че направени от гума. Те постепенно се втвърдяват, а когато малките станат на няколко седмици, придобиват кафяв цвят. Пораснат ли дотолкова, че да могат да напуснат родния си дом, майката ги извежда навън и им показва как да си търсят храна. Семейството се движи във верига, като всяко едно се държи за опашката на това пред него. Малкият, застанал на челото на колоната, се държи здраво и решително за опашката на майка си. И така, подобни на чудновата бодлива стоножка, те се устремяват през храстите.

Майката като че отглежда своите малки, без да среща

никакви затруднения. Когато обаче веднъж неочаквано ми се наложи да се грижа за четири слепи и белички таралежчета с гумени бодилчета, аз вече бях на съвсем друго мнение. По това време живеехме в Гърция. Както работел на нивата, един селянин изровил случайно гнездо на таралежи. Гнездото беше направено от дъбова шума и приличаше на футболна топка. Първата ми работа беше да нахраня малките. Обикновените бутилки за кърмачета имаха твърде големи биберони и не подходеха за малките устица на таралежчетата. За щастие дъщеричката на един мой приятел имаше бутилка за кукли. С цената на големи подкупи успях да я склоня да ми я отстъпи. Не след дълго таралежчетата свикнаха с бутилката и биберона. Разреденото краве-мляко им действуваше много добре.

В началото ги държах в плитка картонска кутия, в която поставих и гнездото. За удивително кратко време обаче гнездото така се изпоцапа, че се наложи да подменям листата по десетина-дванадесет пъти на ден. Чудех се дали майката на таралежчетата не тича по цял ден насам-натам с пресни листа, за да поддържа гнездото чисто. Ако действително прави това, как ли, за бога, намира време да угаложи глада на своите малки. Моите бяха в състояние да ядат по всяко време на денонощието. Докоснех ли кутията, изпод листата веднага се подаваха четири острички муцунки, дочуваха се остри писукания. Бели бодилчета украсяваха всяка главица. Малките черни нослета душеха отчаяно във всички посоки и се мъчеха да открият бутилката.

Повечето новородени животинчета разбират кога са се нахранили. Според мен това не се отнася до малките таралежчета. Те се нахвърляха като корабокрушеници върху бутилката и сучеха ли сучеха, като че седмици наред не бяха слагали нищо в уста. Оставех ли ги, те можеха да погълнат три пъти по-голямо количество от онова, което им се полагаше. Въпреки всичко като че ги прехраних. Малките им крачета не можеха да издържат тежестта на затлъстелите им тела. Те се движеха върху килима така, сякаш плуваха с какви чудновати движения, при които коремчетата им се триеха о земята. Независимо от това те се развиваха много добре, крачката им се удължаваха, очичките се отвориха и те за-

почнаха да предприемат смели екскурзии на цели петнадесетина сантиметра от своята кутия.

Истински се гордеех с моето бодливо семейство и очаквах с нетърпение часа, когато някоя вечер щях да ги изведа на разходка и да им предложа разни деликатеси и диви ягоди. Тази моя мечта, за голямо съжаление, не се сбъдна. Един ден се наложи да отсъствам от къщи. Нямах възможност да взема и малките таралежчета със себе си, затова се принудих да ги оставя на грижите на моята сестра. На тръгване ѝ събърнах внимание, че таралежчетата са изключително лакоми. Предупредих я, колкото ѝ да крещат, да не им дава по никакъв начин повече от една бутилка мляко на таралеж.

Оказа се, че не познавам добре собствената си сестра.

На следващия ден се върнах и запитах за моите таралежчета. Сестра ми ме погледна с укор. Упрекна ме, че едва не съм уморил таралежчетата от глад. Запитах я, изпълнен с ужасно предчувствие, по колко мляко им е давала на всяко ядене. Отвърна, че по четири бутилки. Трябвало само да видя колко добре и пълнички изглеждали. За пълнотата нямаше никакво съмнение. Коремчетата им бяха толкова подути, че малките им крачка не можеха дори да докоснат земята. Наподобяваха странни футболни топки, на които някой по погрешка бе поставил четири крака и нос. Направих всичко възможно, но в следващите двадесет и четири часа и четирите таралежчета умряха от остър ентерит. Сестра ми, разбира се, съжаляваше най-много от всички за случилото се. По студенината, с която приех нейните извинения, тя, струва ми се, разбра ясно, че друг път няма да има възможност да се грижи за моите сукалчета.

Не всички животни са толкова добри родители, колкото таралежът. Някои от тях се отнасят небрежно и модно към своето потомство. Такова е например кенгуруто. Малките на кенгуруто се раждат съвсем неформени. Те всъщност са още зародиши. Едно голямо червено кенгуру, което приклепнало на задните си крака достига около метър и половина на височина, ражда малко, дълго около два сантиметра. Тази малка спяпа и гола жива топка трябва сама да намери пътя нагоре по корема на майка си до торбичката. При състоянието, в което се намира малкото, това е сериозна работа.

Целият въпрос обаче се усложнява двойно повече от факта, че новороденото кенгуру може да си служи само с предните крака. Задните са кръстосани върху опашката. Майката през цялото време стои приклепнала и не помага ни най-малко на своето бебе. От време на време някое кенгуру прекарва с език следа по козината си, която до известна степен служи на малкото като ръководна нишка. Неоформеното още малко е принудено да пълзи през същински джунгли от козина, докато, по-скоро случайно, успее да се добере до торбичката. То се пъха незабавно в нея и захваща цицката. Това е същински подвиг, пред когото бледнее даже изкачването на Еверест.

Не ми се отдаде възможност да отглеждам новородено кенгуру, затова пък добих известна опитност с малкото на един миниатюрен вид кенгуру, близък родственник на обикновеното кенгуру. По това време работех като пазач на уйпснейдската зоологическа градина. Миниатюрният вид кенгуру в тази градина е оставено на свобода в парка. Група деца подгони една женска понесла оформеното си вече малко в своята торбичка. В уплахата си женската постъпи така, както постъпва в подобни минути и обикновеното кенгуру — изхвърли малкото от торбичката. То остана да лежи във високата трева, където го намерих, потръпваше конвулсивно и примляскваше тихо с уста, като че суче. Искрено казано, по-грозно новородено животинче дотогава не бях виждал. Дълго около тридесетина сантиметра, то бе сляпо, а по светлорозовото му телце нямаше и едно косъмче. То като че не можеше да контролира нито една част на своето тяло, с изключение на огромните си задни крака, с които от време на време риташе енергично. При падането се беше ударило и аз се съмнявах дали ще оживее. Независимо от всичко го занесох в моята квартира и след кратък спор с хазайката го пъхнах в спалнята си.

Малкото засука настървено от бутилката, но най-трудното беше да му осигурия необходимата топлинка. Увих го във фланела, а наоколо подредих шишета с топла вода. Водата обаче изстиваше и аз се страхувах, че ще го простудя. Налагаше се да го топля със собственото си тяло, затова го мушнах под ризата си. Тогава

за първи път изпитах мъките на женската. Освен че непрестанно си тикаше носа и сучеше, малкото от време на време риташе силно с въоръжените си с нокти задни крака и ме удряше точно под лъжичката. След няколко часа се чувствах като боксьор, който губи мача си на ринга. Налагаше се да измисля нещо друго, иначе щях да получа язва на стомаха. Опитвах се да го поставя на гърба си, разбира се, пак под ризата, но с дългите си нокти и няколко конвулсивни ритника то бързо-бързо се промъкваше отново отпред. Спането нощем с него беше истинско мъчение. Да оставим настрана непрестанното боричкане, но понякога то ритваше тождовно енергично, че изскачаше от самото легло и непрестанно трябваше да се навеждам и да го вдигам от пода. За нещастие, след два дни животинчето умря. Вероятно беше получило някакъв вътрешен кръвоизлив. Посрещнах смъртта му със смесени чувства, макар и наистина да беше жалко, че пропуснах отдалата ми се възможност да отгледам такова необикновено пеленаче.

Ако кенгурото проявява известна мудност по отношение на своето потомство, мармозетката-пигмей е истински образец на добродетелност, поне що се отнася до мъжката. Голяма колкото едра мишка, покрита с хубава зеленикава козина, прошарена в кафяво, с дребно личице и блестящи светлокафяви очи мармозетката-пигмей наподобява приказно същество, малък окосмен гном или воден дух. След като любовният период завърши и женската роди, нейният дребничък другар се превръща в идеален съпруг. Той поема малките, обикновено близначета, от момента на тяхното раждане и ги понася на бедрата си като седло. Той ги чеше непрестанно, а нощем ги прегръща, за да ги топли. Предава ги на своята донякъде апатична съпруга само когато настъпи време за хранене. Той гори от нетърпение да ги вземе обратно и на човек му се струва, че да би могъл, сам би ги нахранил. Мармозетката-пигмей действително е идеален съпруг.

Твърде любопитно е, че маймуните обикновено са измежду най-глупавите новородени животинчета. Винаги минава доста време, преди да свикнат да се хранят от шише. След като сте успели веднъж да ги научите да правят това, вие трябва да се заемете с тази скучна

работа отново, след като малко поотраснат, защото тогава се налага да се хранят вече от паничка. Те изглежда винаги смятат, че единственият начин да се хранят от паничка е да потопят лице в млякото и го държат там до момента, в който трябва да поемат шумно въздух, или пък, като се потопят целите в млякото.

Най-очарователната маймунка, за която някога съм се грижел, бе една малка мустаката маймунка. Гърбът и опашката ѝ имаха зеления цвят на мъха, а коремът и мустациите — красивата разцветка на жълтото лютиче. Над горната ѝ устна минаваше голяма бяла ивица с формата на банан, наподобяваща великолепни мустаци на стар гренадир. Като всички новородени маймунки, главата ѝ изглеждаше твърде голяма за тялото, дълги бяха и провисналите ѝ крайници. Маймунката се побираше свободно в чаена чаша. Когато я поех за първи път, тя отказа да суче от шишето. Беше напълно убедена, че това е някакво дяволско мъчение, което съм измислил специално за нея. В края на краищата маймунката свикна и побесняваше, щом като зърнеше шишето. Тя впиваше уста в биберона, стискаше страстно шишето с ръце и се търкулваше по гръб. Шишето беше поне три пъти по-голямо от нея. Маймунката приличаше на отчаян корабкрушенец, вкопчан за огромен бял банан.

След обичайните в тези случаи разливания на млякото тя привикна да се храни от паничка. Положението обаче се усложни още повече. Обикновено поставях маймунката на масата, след което донасях съдът с млякото. В момента, в който го зърнеше, тя издаваше пронизателен писък и цялото ѝ тяло започваше да трепери, като че бе болна от малария. Това беше особен вид вълнение, примесено с гняв. Вълнение пред вида на млякото и гняв, че никога не ѝ го поднасям достатъчно бързо. Тя пишеше и се вълнуваше дотолкова, че подскачаше като скакалец във въздуха. Проявявах ли неблагоприятното да поставя паничката долу, без да я хвана за опашката, тя издаваше последен тържествуващ вик и се хвърляше с главата надолу. Докато изтривах лисналото върху лицето ми мляко, тя седеше крайно възмущена в средата на празната паничка и мърмореше гневно, защото там вече нямаше нищо за ядене.

Един от най-съществените въпроси при отглежда

